

УДК 641/642

Ощипок І. М.,

him1960@ukr.net, ORCID ID: 0000-0002-5427-3376, Researcher ID: F-4641-2019,
д.т.н., проф., професор кафедри харчових технологій,
Львівський торговельно-економічний університет, м. Львів

Назар М. І.,

nazar-mariana@ukr.net, ORCID ID: 0000-0002-4518-6115,
к.т.н., доцент кафедри харчових технологій,
Львівський торговельно-економічний університет, м. Львів

ОСОБЛИВОСТІ ПРОЦЕСУ СИРОВИННОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДПРИЄМСТВ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

Анотація. В статті розглянуті особливості прийняття управлінських рішень у сфері забезпечення підприємств харчової промисловості сировиною агропромислового комплексу України. Показані основні проблеми і їх вирішення при побудові нових підприємств із переробки харчової сировини. Обґрунтовані основні напрямки регулювання розвитком інтеграційних процесів виробництва харчової продукції з раціональним розміщенням регіональних переробників сільськогосподарської продукції і їх сировинного забезпечення, в умовах сучасної економічної кон'юнктури. У цих умовах показано регіональний поділ праці виробництва продовольчих товарів та економічно вигідні умови участі, які вимагають нового підходу в розвитку та розміщенні переробних галузей АПК для реалізації кінцевих цілей: надійного постачання населення продуктами харчування, що відповідають за обсягом і структурою раціональним нормам споживання; збалансування обсягів продовольства при доцільній його структурі з платоспроможним попитом населення; створення стійких резервних ресурсів продовольства. Виділені основні вимоги щодо забезпечення харчових підприємств агропромисловою сировиною. Розглянуті фактори складу сировинної бази харчових підприємств, їх сировинні зони і критерії оцінки, засади розміщення підприємств харчової промисловості. Процес раціоналізації розміщення різних видів виробничо-господарських суб'єктів є найважливішою умовою результативного функціонування та успішного розвитку підприємств галузі. Розроблений алгоритм обґрунтування розміщення харчових підприємств із урахуванням розташування джерел сировинних ресурсів на території України. Визначена необхідність розвитку переробних підприємств різних типів: великих, середніх та малих, які посилять адаптивність регіональної економіки до вимог ринку. Щоб забезпечити довгострокову доступність до найважливішої сировини за конкурентними цінами, організаціям потрібна добре розроблена стратегія закупівель, базована на систематичному аналізі. Стратегічний підхід у забезпеченні сировинними ресурсами орієнтований на підприємство, на перспективну роботу. Виробництва змушені шукати нові бізнес-моделі та джерела конкурентної переваги, а тому мають формувати мережі з метою ефективного постачання сировини. У той самий час, як роль управління поставками напівфабрикатів зростає, зростає і роль стратегії поставок, яка стала більш вагомою.

Ключові слова: сировина, закупівля, підприємство, харчова промисловість, розміщення.

Oshchypok I. M.,

him1960@ukr.net, ORCID ID: 0000-0002-5427-3376, Researcher ID: F-4641-2019,
Doctor of Engineering, Professor, Professor at the Department of Food Technologies,
Lviv University of Trade and Economics, Lviv

Nazar M. I.,

nazar-mariana@ukr.net, ORCID ID: 0000-0002-4518-6115,
Ph.D., Associate Professor at the Department of Food Technologies,
Lviv University of Trade and Economics, Lviv

FEATURES OF THE PROCESS OF RAW MATERIAL SUPPLY OF FOOD INDUSTRY ENTERPRISES

Abstract. The article examines the peculiarities of making managerial decisions in the field of providing food industry enterprises with raw materials produced by the agro-industrial complex of Ukraine. The main

problems and their solutions in the development of new enterprises for the processing of food raw materials are shown. The main directions of regulation are substantiated by the development of integration processes of food production with the rational placement of regional processors of agricultural products and their raw material supply, in the conditions of the modern economic situation. In these conditions, the regional division of labor in the production of food products and the economically beneficial conditions of participation are shown, which require a new approach in the development and placement of the processing industries of the agro-industrial complex in order to realize the ultimate goals: reliable supply of the population with food products, meeting the rational consumption norms in terms of volume and structure; balancing the amount of food with an appropriate structure with the solvent demand of the population; creation of sustainable reserve food resources. The main requirements for providing food enterprises with agro-industrial raw materials are highlighted. The factors of the composition of the raw material base of food enterprises, their raw material zones and evaluation criteria, the principles of placement of food industry enterprises are considered. An algorithm for substantiating the location of food enterprises has been developed, taking into account the location of the sources of raw materials on the territory of Ukraine. The need for the development of processing enterprises of various types: large, medium and small, which will strengthen the adaptability of the regional economy to market requirements, has been identified. To ensure long-term availability of critical raw materials at competitive prices, organizations need a well-developed procurement strategy based on systematic analysis. The strategic approach in the supply of raw materials is focused on the enterprise, on promising work. Industries are forced to look for new business models and sources of competitive advantages, and therefore have to form networks in order to efficiently supply raw materials. At the same time as the role of supply management of semi-finished products is growing, so has the role of supply strategy, which has become more important.

Key words: raw materials, procurement, enterprise, food industry, placement.

JEL Classification: D29, F14, J43, L70, M11, Q11, R10

DOI 10.32782/2522-1221-2024-37-05

Постановка проблеми. Науковою основою сучасної стратегії виробництва харчових продуктів є пошук нових ресурсів незамінних компонентів їжі, використання нетрадиційних видів сировини, створення нових прогресивних технологій, що дозволяють підвищити харчову і біологічну цінність продукту, надати йому задані властивості, збільшити термін зберігання. З розвитком сучасних теоретичних уявлень та методологічної бази проектування багатоконпонентних продуктів було сформульовано концепцію, в основу якої покладено принцип аналітичної комбінаторики. Її сутність полягає в алгоритмі (сукупності операцій), спрямованих на фізико-хімічні, колоїдні, технологічні та інші зміни складу та структури продукту з метою одержання заданих показників. Ця методологія дозволяє виключити емпіричний підхід при пошуку сировинної бази та визначення різних аспектів доцільності комбінування шляхом розрахунку критеріїв участі окремих компонентів рецептури у формуванні якості нових продуктів. У світовій практиці одним із поширених способів коригування складу продуктів стало комбінування сировини з компонентами рослинного та тваринного походження. Особливий інтерес у цьому відношенні становлять зернові, зернобобові культури та молочні білки [7-9].

Харчова промисловість – один із найбільш розвинених секторів індустрії України. В останні роки підприємства, що займаються виробництвом харчових продуктів, беруть активну участь у програмах модернізації. На великих підприємствах встановлюється нове обладнання, що дозволяє скоротити витратну частину підприємства, зменшити необхідність людського втручання, прискорити виробничі процеси, спростити принципи ведення обліку та контролю [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Зберігаючи високі темпи зростання обсягів виготовлення харчової продукції, галузь харчової та переробної промисловості України має суттєву нереалізовану можливість із нарощування експорту продуктів з високою доданою вартістю за рахунок забезпечення регіональними сировинними ресурсами. З метою динамічного включення українських операторів у глобальні ланцюжки поставок слід змінити товарну структуру українського експорту: з сировинної та продуктів первинної переробки сировини у бік підвищення частки високомаржинальних харчових продуктів у загальному обсязі продукції харчової та переробної промисловості. З метою забезпечення зростаючого світового попиту та розширення участі України в нарощуванні обсягів виготовлення та світової торгівлі продуктами

харчування слід розширити виробництво якісної, конкурентоспроможної харчової продукції відповідно до європейських регламентів. Забезпечення продовольчої безпеки; удосконалення раціону харчування; стимулювання високотехнологічного формування організації харчової та переробної промисловості та поширення технологічних і продуктивних ноу-хау з дотриманням екологічних вимог сприятиме підвищенню кваліметричної спроможності українських продуктів, розширенню товарної номенклатури експорту, диверсифікації ринків реалізації, просуванню українських брендів на світових продовольчих ринках [3, 4].

Розвиток галузей харчової промисловості та їх вплив на рівень продовольчої безпеки країни досліджувалися в працях провідних українських науковців: О. Г. Білоруса, П. П. Борщевського, В. І. Власова, Л. В. Дейнеко, А. О. Заїнчковського, С. М. Кваші, А. С. Лисецького, О. М. Могильного, М. П. Сичевського, Т. О. Осташко, П. Т. Саблука, Л.Г. Чернюк, О. В. Шубравської та інших українських вчених. Зважаючи на ґрунтовність вивчення зазначеної проблематики, актуальним є дослідження структурних особливостей поставки сировини на підприємства харчової промисловості та їх впливу на рівень продовольчої безпеки.

Узагальнюючи різні точки зору щодо особливостей впровадження новітніх технологій у харчову промисловість, виділимо основні проблеми, які стоять на шляху їх впровадження, зокрема: відсутність корпоративної узгодженості щодо ухвалення управлінських рішень у сфері забезпечення підприємств сировиною агропромислового комплексу України, відсутність досвіду ведення сучасної діяльності; низька ефективність інтеграції науки та виробництва; недостатній ступінь розвиненості виробничої інфраструктури; низький ступінь забезпеченості кадровим потенціалом, поступове старіння технологій, обладнання, механізмів; малий рівень конкурентного потенціалу підприємств харчової промисловості [2, 5, 6].

Постановка завдання. Обґрунтування основних напрямів регулювання розвитку інтеграційних систем із використанням агропродовольчої сфери і вирішення питання сировинного забезпечення в умовах сучасної економічної кон'юнктури набуває характеру значущості та актуальності. У цих умовах задоволення потреб населення регіону у продовольчих товарах із сільськогосподарської сировини та економічно вигід-

ної участі в регіональному поділі праці вимагає нового підходу у розвитку та розміщенні переробних галузей АПК для реалізації наступних кінцевих цілей: надійного постачання населення продуктами харчування, що відповідає за обсягом і структурою раціональним нормам споживання; збалансування обсягів продовольства при раціональній його структурі з платоспроможним попитом населення; створення стійких резервних ресурсів продовольства.

Виклад основного матеріалу дослідження. Підприємства, які спеціалізуються на виготовленні тваринницької продукції, переважно використовують сировину сільськогосподарського виробництва. Серед основних вимог щодо забезпечення харчових підприємств сировиною виділимо наступні:

- необхідний обсяг сировини для забезпечення процесу безперервності та максимального завантаження обладнання;
- прийнятна якість сировинних ресурсів, від якої залежать обсяг виходу та якість готової продукції.

Склад та якість сировинної зони харчових підприємств залежать від багатьох критеріїв, основні з яких проілюстровані на рис. 1 і рис. 2.

Рис. 1. Фактори складу сировинної бази харчових підприємств

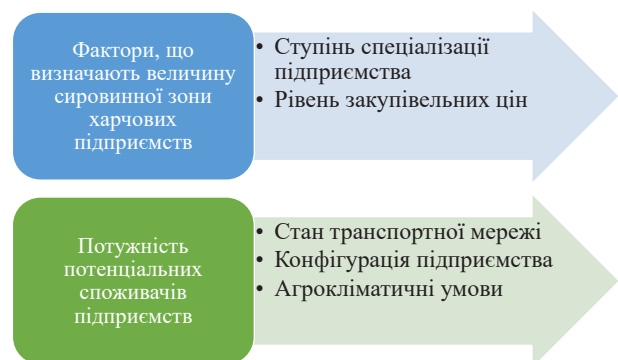

Рис. 2. Фактори сировинної зони підприємства

Якщо сировина не має необхідних властивостей, достатніх за висунутими вимогами (рівень із дозрівання, вміст вітамінів, білків, макро-, мікроелементів; показники ефективності, в тваринництві корму та вирощування худоби тощо), достатньо важко досягти нормативних показників якості та кількості готової продукції. Але й зберегти якісні характеристики сировини також дуже складно, це актуальна проблема харчових підприємств і для тваринницьких комплексів зокрема.

Найважливіші критерії оцінки сировинної зони представлені на рис. 3.

Слід зазначити: продукція сільського господарства, що використовується в харчовій промисловості як сировина, являє собою як рослини, так і живі організми, де протікають біохімічні процеси. Трансформування, викликані цими процесами, сприяють зниженню якості сировини, збільшенню втрат, внаслідок чого підвищується собівартість продукції і знижується прибутковість підприємства.

Кількість сировини, її асортимент, фізико-технічні та хіміко-біологічні дані вирішальною мірою визначають техніко-економічні показники підприємств, якість кінцевої продукції та собівартість.

Процес раціоналізації розміщення різних видів виробничо-господарських суб'єктів завжди був найважливішою умовою результативного функціонування та успішного розвитку підприємств галузі.

Раціональне розміщення харчових підприємств передбачає географічне планування, при якому мінімізуються сумарні фінансово-економічні витрати на всіх етапах виробничого процесу від доставки сировини на підприємства та до транспортування готової продукції споживачеві, тобто необхідно забезпечити мінімум сукупних транспортних витрат.

З урахуванням наукового досвіду, що склався, з метою вдосконалення системи сировинного забезпечення у контексті цієї проблеми на рис. 4 наведені основні принципи раціоналізації розміщення харчових підприємств.

Крім індивідуальних факторів, що характеризують специфіку харчового виробництва, на раціональне розміщення господарського суб'єкта впливають і додаткові, опосередковані критерії потенційних сировинних зон. До них відносяться: природно-кліматичні умови; кваліфікаційний та освітній рівень населення; наявність об'єктів соціально-побутової, виробничої та транспортної інфраструктури; еколого-географічні; історично-

культурні та інші фактори. На основі комплексного аналізу формується механізм відповідності техніко-економічних вимог виробництва умовам території.

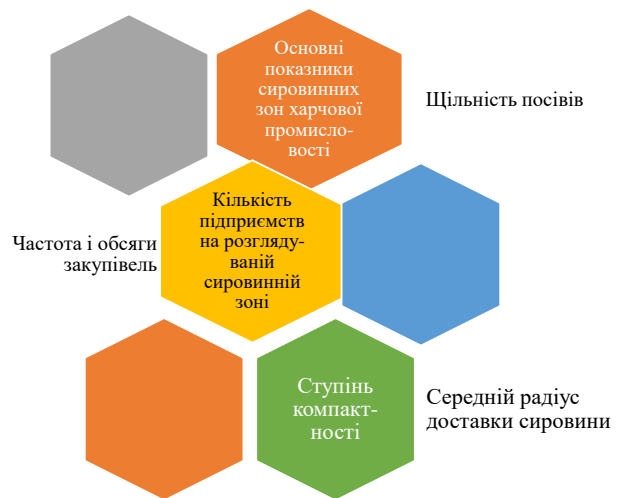

Рис. 3. Критерії оцінки сировинної зони

Рис. 4. Засади розміщення підприємств харчової промисловості

У результаті дослідження вибирається оптимальний варіант розміщення, тобто такий, який забезпечує випуск необхідної кількості сировини за мінімальних витрат ресурсів. Проведений аналіз харчової галузі дозволив сформулювати ряд значних критеріїв, що визначають вектор раціоналізації процесу розміщення харчових підприємств, до яких віднесемо наступні:

- періодичність процесу виробництва сировинних компонентів;
- фізична та економічна нетранспортабельність багатьох видів сировинних ресурсів, основних та допоміжних матеріалів та готової продукції;
- багатофункціональний склад та структура харчової сировини, що дозволяє, поряд із осно-

вним продуктом, отримувати і безліч вторинних ресурсів;

- висока періодичність споживання виготовлених продуктів;
- специфічний характер спеціалізації, концентрації, комбінування та кооперування виробництва у харчовій сфері;
- висока матеріало- та сировиноємність виробництва.

Одним із головних критеріїв раціонального розміщення підприємств хлібопекарської, молочної, м'ясної промисловості є наявність тваринницьких і агрогосподарств – основних постачальників сировини для харчової галузі.

Виходячи з цільової установки – потреби задоволення попиту населення в якісній продукції за мінімальних витрат, – деякі підприємства розміщують у районах споживання з подальшим розвитком сировинної бази біля цього підприємства.

Економічне обґрунтування розміщення підприємств галузей харчових виробництв необхідно здійснювати з урахуванням агропродовольчої інтеграції, що об'єднує процес виробництва продукції. Це зумовлює значущість реалізації процесу розміщення підприємств на основі раціонального рівня спеціалізації, концентрації та комбінування різних виробництв. Алгоритм економічного обґрунтування розміщення підприємств проілюстровано на рис. 5.

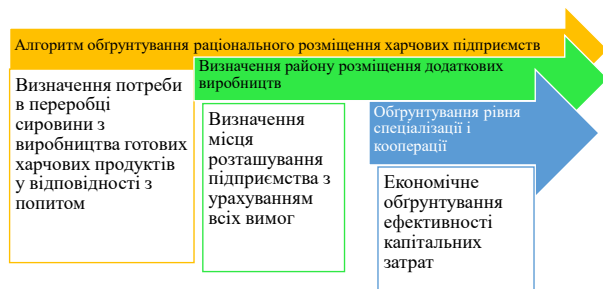

Рис. 5. Алгоритм обґрунтування розміщення харчових підприємств

Як зазначалося раніше, раціональне розміщення підприємств має забезпечувати мінімальні витрати на доставку сировини та готової продукції, а також їх мінімальні нормативні втрати у дорозі.

Сучасні харчові підприємства в умовах жорсткої ринкової конкуренції зіткнулися з проблемою залучення позикового капіталу для формування ресурсного потенціалу і насамперед сировинного забезпечення. Все це призводить до зростання ризику господарської діяльності та

зниження інвестиційної привабливості бізнесу в переробці сировини.

На сьогодні сформована структура переробних підприємств регіону не завжди пов'язана з розміщенням сировинних ресурсів. В областях із низьким рівнем забезпеченості сировинними ресурсами значну питому вагу займають потужності з вироблення хлібобулочних і ковбасних виробів. Для вироблення готової продукції сюди завозяться у великій кількості м'ясо у вигляді заморожених напівтуш, молоко, борошно, яйцепродукти, що призводить до нераціональних перевезень із залученням великої кількості транспортних засобів.

У даний час агропромисловий комплекс вступив у новий етап свого розвитку, пов'язаний із переходом на економічні методи управління та господарювання, розвитку та поєднання різних форм власності. Передбачається досягнення необхідної збалансованості галузей агропромислового комплексу з основним виробничим процесом, підпорядкування галузевих інтересів задачі реалізації кінцевої мети.

Задані цілі можуть бути реалізовані різними шляхами:

- нарощування сировинних ресурсів у сільськогосподарських підприємствах;
- скорочення втрат сировини та готової продукції на всіх стадіях руху до споживача;
- раціональне використання сировини при переробці;
- комплексна переробка вторинних ресурсів сировини;
- вдосконалення галузевої структури переробних виробництв на території кожного району, модернізація та розширення матеріально-технічної бази, забезпечення раціонального функціонування та поєднання великих, середніх та дрібних підприємств;

– досягнення збалансованості між обсягами сировини та виробничими потужностями її переробки, а також попитом та пропозицією.

З урахуванням розміщення сировинних ресурсів та забезпечення населення продуктами харчування регіональність можна умовно поділити на три групи:

- райони, що володіють значними сировинними ресурсами, дозволяють не тільки забезпечити потреби місцевого населення в продуктах харчування, але частину їх постачати до інших регіонів;
- регіони, які мають сировинні ресурси тільки для задоволення потреб продуктами харчування власного населення;

– райони, які частково забезпечують потреби населення в продуктах харчування за рахунок своїх сировинних ресурсів. Для більш повного задоволення потреб населення цих регіонів у продуктах харчування необхідне завезення з інших територій, які мають надлишок сировинних ресурсів.

З урахуванням розміщення та джерел сировинних ресурсів на території України варто розвивати і розміщувати переробні підприємства різних типів: великі, середні та малі, що посилять адаптивність регіональної економіки до вимог ринку.

У регіонах із надлишком сировинних ресурсів необхідне формування спеціалізованих зон із виробництва продовольчого зерна, продукції тваринництва, подальшого розвитку переробних підприємств із випуску транспортабельної продукції – масла тваринного, сичужного сиру, сухих молочних продуктів, м'ясних і молочних консервів, макаронних виробів, борошна, крупи з наступною їх реалізацією в регіонах, що їх потребують.

У другій групі розвиток та розміщення переробних підприємств має формуватися з урахуванням наявних у них сировинних ресурсів для більш повного забезпечення населення різноманітними продуктами харчування місцевого асортименту.

У третій групі темпи зростання потужностей повинні розвиватися для пропорційного зростання виробництва сільськогосподарської продукції (сировинної бази).

Рівень розвитку переробних галузей тут має повністю відповідати сировинній базі (з резервом потужностей на сезонні коливання) і забезпечувати потребу населення у першу чергу в швидкокопсувній і малотранспортабельній продукції, тобто мають орієнтуватися на випуск цільномолочної та кисломолочної продукції, м'ясних напівфабрикатів тощо.

Розвиток та розміщення великих та середніх переробних підприємств пов'язані з наявністю платоспроможного населення і сировинними ресурсами від великих аграрних господарств, роль і значення яких пов'язані з більш повним забезпеченням різноманітними продуктами харчування населення міст і промислових центрів, а також зі створенням регіональних продовольчих ринкових фондів. Поряд з цим варто розвивати малі переробні підприємства, цехи, ділянки, орієнтовані на споживача та пов'язані з ними прямим замовленням, які будуть переробляти надлишки продукції.

Крім того, для поліпшення роботи переробних галузей необхідно послабити монопольне стано-

вище великих підприємств, які дуже часто дозволяють собі диктувати умови поставки сировини, прискорити розвиток розгалуженої мережі переробних модулів, торгово-заготівельних пунктів на території сільськогосподарських підприємств, що дозволить краще використовувати місцеві сировинні ресурси та сприяти забезпеченню населення якісними харчовими продуктами.

Глобалізація постійно створює нові виклики, ризики та можливості, які постають у сфері управління закупівлями сировини для постачання переробних харчових підприємств, що робить процес закупівлі дедалі складнішим. Щоб забезпечити довгострокову доступність найважливішої сировини за конкурентними цінами, організаціям потрібна добре розроблена стратегія закупівель, базована на систематичному аналізі. Протягом останніх двох десятиліть більшість уваги була зосереджена на розробці відповідних стратегій закупівель, які враховують особливості відносин клієнт-постачальник, взаємозалежності, планування на основі стратегії та класифікації основних сировинних продуктів. Теоретики та практики закупівель зрозуміли, що єдиної стратегії не існує. Успішне управління постачанням має керуватися різноманітністю закупленої сировинної продукції та взаємовідносинами між клієнтами та постачальниками в різній стратегії закупівель, тому що відповідні проблеми та виклики можуть значно відрізнятись.

Закупівля – це процес пошуку та узгодження умов і придбання товарів, послуг або робіт із зовнішнього джерела, часто через тендер або тендерний процес. В основному закупівля передбачає прийняття рішень про купівлю в умовах дефіциту. Якщо доступні відповідні дані, добре використовувати такі методи економічного аналізу, як аналіз витрат і вигод або аналіз корисності.

Закупівля як організаційна процедура спрямована на те, щоб замовник отримав товари, послуги чи роботи за найкращою можливою ціною, якщо порівнювати такі аспекти, як якість, кількість, час і місце. Приватні та державні органи часто визначають процеси, спрямовані на сприяння чесним і справедливим, побудованим на відкритій конкуренції для свого бізнесу, умовам, одночасно зменшуючи ризики, такі як схильність до шахрайства та змови.

Майже всі рішення про купівлю включають такі фактори, як доставка та обробка, кордони, переваги та коливання цін. Організації, що прийняли перспективу соціальної відповідальності компанії, також, ймовірно, вимагатимуть, щоб

їх діяльність із закупівель враховувала ширший аспект соціальних та етичних міркувань.

Діяльність із закупівель часто поділяють на дві різні категорії: пряме та непряме споживання. Пряме споживання пов'язане з виробництвом закупівель, які включають усі елементи, і є частиною готової продукції, такі як сировина, компоненти та деталі.

Прямі закупівлі, що знаходяться в центрі уваги управління лінійками поставок, безпосередньо впливають на виробництво підприємств. На відміну від цього, непрямі закупівлі відносяться до придбання товару, яке не пов'язане з виробництвом: отримання "оперативних ресурсів", що підприємство купує з метою уможливлення свого бізнесу. Непрямі закупівлі включають широкий спектр товарів і послуг, починаючи від стандартизованих товарів, таких як канцелярське приладдя та мастильні матеріали для машин, складних і дорогих машин і послуг, таких як важке обладнання, консультаційні послуги та послуги аутсорсингу.

Supply Management Institute визначає стратегічний пошук як процес ідентифікації джерела, що міг би забезпечити необхідну сировину, продукти або послуги для споживачів. Переваги терміну закупівлі полягають у тому, щоб відобразити весь процес або цикл закупівель, а не лише тактичні компоненти.

Висновки і перспективи подальших досліджень у даному напрямі. Процес удосконалення системи сировинного забезпечення в умовах її дефіциту забезпечення вимагає від підприємств застосування спеціалізованих технологій зниження показників матеріаломісткості, впровадження більш досконалої переробки, подрібнення та використання різних наповнювачів та вдосконалення транспортно-логістичних схем закупівлі, доставки та зберігання сировини.

Закупівля визначається як організаційна функція, що включає розробку специфікацій, аналіз вартості, дослідження ринку постачальників, переговори, діяльність із закупівель, управління контрактами, контроль запасів, обіг, приймання та зберігання. Закупівля відноситься до основної функції виробництва, що відповідає за закупівлю необхідної сировини, матеріалів, послуг та обладнання.

Динамічний характер міжнародного та внутрішнього ділового середовища змусив багато підприємств розглядати своїх постачальників як продовження свого виробництва, щоб забезпечити закупівлю матеріалів і послуг необхідної

кількості і якості у потрібний час і за найкращою ціною. Стратегічна роль постачання змінилася, оскільки бізнес-середовище постійно змінюється. Рушійною силою цих змін стають нові технології, знання набувають важливості, зростає технологічна складність виробів, глобалізація та доступність цифрової інформації сприяють процесним удосконаленням. Сучасні зміни змінюють характеристики бізнесу, відносини, концепції, інструменти та стратегічні підходи.

Стратегічний підхід змінюється з точки зору, орієнтованої на підприємство, на перспективу, яка поширюється на системи та мережі, що створюють цінність. Підприємства змушені шукати нові бізнес-моделі та джерела конкурентної переваги, а тому формують мережі з метою більш ефективного постачання. Крім того, у той час, як роль управління поставками і забезпечення сировиною зросла, зросла і роль стратегії поставок, що стала більш вагомим.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Про державну підтримку інвестиційних проєктів із значними інвестиціями в Україні : Закон України №1116-IX від 17.12.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1116-20#Text>.
2. Новак Н. Організація та управління інноваційно-інвестиційною діяльністю виробників органічної продукції. *Інвестиції: практика та досвід*. 2016. № 11. С. 24-27.
3. Попко О. В. Стратегічні імперативи маркетингової діяльності операторів молочного ринку України : монографія. Рівне : НУВГП, 2020. 251 с.
4. Попко О. В. Важливість глобальної продовольчої проблеми для України. *Вісник ЖДТУ. Економіка, управління та адміністрування*. 2019. № 2(88). С. 46-51.
5. Стегней М. Аналіз виробництва сільськогосподарської продукції в контексті продовольчої безпеки: регіональний та національний аспект. *Економіка і суспільство*. 2017. № 12. С. 149-154.
6. Феєр О. Інвестиційне забезпечення діяльності вітчизняних підприємств. *Науковий вісник Мукачівського державного університету*. 2016. С. 112-117.
7. Boucher S., Carter M., Guirkinger C. Risk Rationing and Wealth Effects in Credit Markets: Theory and Implications for Agricultural Development. *American Journal of Agricultural Economics*. 2008. 2 (90), 409-423.
8. Klochan V., Klochan I. Improvement of the Mechanism of State Regulation of Investment in the Innovative development of the Agrarian Sector. *Baltic Journal of Economic Studies*. 2018. 4 (2), 99-105. <https://doi.org/10.30525/2256-0742/2018-4-2-99-105>.

9. Vyshnevska O., Kaliuzhna O., Irtysheva I. Infrastructure Provision of the Agrarian Market in the Globalized Environment. *Baltic Journal of Economic Studies*. 2019. 5 (5), 39-46. <https://doi.org/10.30525/2256-0742/2019-5-5-39-46>.

REFERENCES:

1. Pro derzhavnu pidtrymku investytsijnykh proektiv iz znachnymy investytsiiamy v Ukraini : Zakon Ukrainy №1116-IX vid 17.12.2020, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1116-20#Text>.

2. Novak N. (2016), Orhanizatsiia ta upravlinnia innovatsijno-investytsijnoiu diial'nistiu vyrobnykiv orhanichnoi produktsii. *Investytsii: praktyka ta dosvid*, № 11, s. 24-27.

3. Popko, O. V. (2020), Stratehichni imperatyvy marketynhovoii diial'nosti operatoriv molochnoho rynku Ukrainy : monohrafiia. Rivne : NUVHP, 251 s.

4. Popko, O. V. (2019), Vazhlyvist' hlobal'noi prodovol'choi problemy dlia Ukrainy. *Visnyk ZhDTU. Ekonomika, upravlinnia ta administruvannia*, № 2(88), s. 46-51.

5. Stehnej M. (2017), Analiz vyrobnytstva sil'skohospodars'koi produktsii v konteksti

prodovol'choi bezpeky: rehional'nyj ta natsional'nyj aspekt. *Ekonomika i suspil'stvo*, № 12, s. 149-154.

6. Feier O. (2016), Investytsijne zabezpechennia diial'nosti vitchyznianskykh pidpriemstv. *Naukovyj visnyk Mukachivs'koho derzhavnoho universytetu*, s. 112-117.

7. Boucher S., Carter M. and Guirking C. (2008), Risk Rationing and Wealth Effects in Credit Markets: Theory and Implications for Agricultural Development. *American Journal of Agricultural Economics*, 2 (90), 409-423.

8. Klochan V. and Klochan I. (2018), Improvement of the Mechanism of State Regulation of Investment in the Innovative development of the Agrarian Sector. *Baltic Journal of Economic Studies*, 4 (2), 99-105. <https://doi.org/10.30525/2256-0742/2018-4-2-99-105>.

9. Vyshnevska O., Kaliuzhna O. and Irtysheva I. (2019), Infrastructure Provision of the Agrarian Market in the Globalized Environment. *Baltic Journal of Economic Studies*, 5 (5), 39-46. <https://doi.org/10.30525/2256-0742/2019-5-5-39-46>.

*Стаття надійшла до редакції
08 січня 2024 року*